

Закон о национализацији приватних привредних предузећа

*Закон је објављен у "Службеном
листу ФНРЈ", бр. 98/46 и 35/48.*

У циљу да се даде пуни размах остварењу друштвено-економских начела Устава Федеративне народне Републике Југославије:

начела правилног искоришћавања свих постојећих привредних снага земље,

начела давања правца привредном животу и развита од стране државе путем општег привредног плана,

начела о општенародној својини средстава производње као главном ослоњу државе у развиту народне привреде,

начела о одбрани народа од експлоатације,

а да би се заштитили животни интереси народа и подигло благостање радног народа

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ДОНОСИ

ЗАКОН О НАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ ПРИВАТНИХ ПРИВРЕДНИХ ПРЕДУЗЕЋА

I Предмет и обим национализације

Члан 1

Даном ступања на снагу овог закона национализују се и прелазе у државну својину сва приватна привредна предузећа општедржавног и републиканског значаја у следећим гранама привреде:

- 1) у рударству и екстрактивној индустрији;
- 2) у металургији;
- 3) у индустрији нафте и њених деривата (природних и вештачких);
- 4) у индустрији природних гасова;
- 5) у индустрији прераде угља;
- 6) у индустрији железничко-саобраћајног материјала;
- 7) у индустрији машина и алата;
- 8) у бродоградњи;
- 9) у аутомобилској индустрији;
- 10) у индустрији пољопривредних алата и машина;

- 11) у метало-прерађивачкој индустрији;
- 12) у електро-индустрији;
- 13) у производњи електро-енергије и плинова (електране и плинаре);
- 14) у војној и пиротехничкој индустрији;
- 15) у велико-хемијској индустрији;
- 16) у електро-хемијској индустрији;
- 17) у индустрији легура метала;
- 18) у индустрији хемијске прераде дрвета, у индустрији жижица, компримираних гасова, воденог стакла, чађи, боја, лакова, туткала и желатина, сапуна и глицерина, смоле, воска, масти за чишћење, апретуре мазива, као и у свој осталој хемијској индустрији;
- 19) у графичкој и штампарској индустрији;
- 20) у индустрији дрвењаче, целулозе, папира и њихове прераде;
- 21) у индустрији цемента, гипса, стакла, керамике, порцелана, фајанса, азбеста, ватросталног материјала;
- 22) у индустрији неметалних минерала и камена;
- 23) у индустрији коже, крзна и гуме (природне и вештачке);
- 24) у индустрији текстилија (природних и вештачких);
- 25) у пиланској и осталој индустрији прераде дрвета;
- 26) у индустрији грађевинског материјала;
- 27) у индустрији шећера, шпиритуса, скроба, квасца и декстрина;
- 28) у индустрији и рафинерији биљних уља;
- 29) у млинској индустрији, индустрији тестенина и прераде брашна;
- 30) у индустрији прераде меса, масти, рибе, воћа, поврћа и млека;
- 31) у индустрији минералних вода (природних и вештачких), сода-воде и леда;
- 32) у осталој прехранбеној индустрији;
- 33) у индустрији дувана и алкалоида;
- 34) у пиварској индустрији, индустрији алкохола и безалкохолних пића;
- 35) у индустрији лекова, санитетског материјала и прибора, хемијско-фармацеутских и козметичких средстава;
- 36) у грађевинарству и у пројектовању;
- 37) у шумској индустрији;
- 38) у банкарству и осигурању;
- 39) у искоришћавању бања и лековитих вода;
- 40) у трговини на велико;
- 41) у сувоземном, ваздушном, поморском, речном и језерском саобраћају;
- 42) у транспорту.

Члан 2

Предузећима општедржавног и републиканског значаја у смислу овог закона сматрају се она предузећа која су до дана ступања на снагу овог закона проглашена као таква указима Президијума Народне скупштине ФНРЈ, односно президијума народних скупштина народних република.

Члан 2а

Поред приватних привредних предузећа из члана 1а у вези члана 2, национализују се и прелазе у државну својину сва она предузећа, која по свом карактеру или по свом капацитету имају општу важност за савезну или републиканску привреду, за заштиту народног здравља или за културни развој народних маса. Таквим предузећима сматрају се:

- 1) сва кредитна и осигуравајућа предузећа;
- 2) сви рудници и предузећа за рударска истраживања;
- 3) све електричне централе које су самостални погони;
- 4) сва предузећа за експлоатацију железница и железничких постројења;
- 5) сва предузећа радиоиндустрије;
- 6) морски бродови, рибарски бродови и једрењаци од 50 тона и преко 50 тона носивости, као и бродови за превоз путника са капацитетом преко 50 путника;
- 7) речни путнички бродови и теглачи од 50 КС и преко 50 КС са припадајућим теретњацима, теретњаци са носивошћу од 50 тона и преко 50 тона, као и сва техничка пловна средства (багери, парни маљеви и сл.);
- 8) сви санаторијуми, болнице, јавна купатила, бање и лечилишта са лечилишним зградама и инсталацијама;
- 9) све штампарије, литографије и цинкографије;
- 10) сви биоскопи;
- 11) она предузећа (индустријска, трговачка, транспортна, грађевинска, хотели и сл.) која президијум народне скупштине народне републике указом донесеним у року од три дана по доношењу овог закона прогласи предузећима од значаја за привреду народне републике, а која нису занатског карактера.

Члан 2б

Даном ступања на снагу овог закона национализују се и прелазе у државну својину сви приватни комерцијални магацини од 100 тона и преко 100 тона капацитета, као и приватни комерцијални и индустријски подруми од 3 вагона и преко 3 вагона капацитета - заједно са постројењима нужним за употребу магацина односно подрума.

Који се магацини и подруми сматрају национализованим у смислу овог члана одредиће влада народне републике решењем, које ће донети у року од три дана по доношењу овог закона.

Члан 3

Као једно предузеће у смислу овог закона сматрају се сва постројења, стоваришта, уреди, продавнице, транспортна постројења предузећа као и њихове филијале и огранци, ако су пословали под заједничком фирмом или под заједничком управом до 6 априла 1941 или на дан ступања на снагу овог закона.

Члан 4

Национализација предузећа обухвата сву покретну и непокретну имовину, као и сва имовинска права која припадају предузећу или служе његовој сврси, као што су нарочито патенти, лиценце, дозволе за рад, службености, рударска права, узорци, жигови, модели и томе слично.

Заједно са предузећем сматрају се национализованим и прелазе у државну својину и права индустријске својине бившег сопственика предузећа.

Члан 5

Национализовано предузеће постаје актом национализације државно привредно предузеће у смислу Основног закона о државним привредним предузећима и има се решењем надлежне владе саобразити прописима истог закона. Тако образовано државно привредно предузеће преузима на себе све обавезе национализованог приватног предузећа до висине његове активе.

На државу односно државно предузеће не прелазе следеће обавезе:

- 1) које су настале из пословања ван делокруга самог предузећа;
- 2) које су настале из пословања за време рата или из рада за непријатеља;
- 3) које су настале из послова недопуштене трговине и шпекулације;
- 4) које су биле срачунате на презадужење предузећа;
- 5) које произлазе из уговора са намештеницима и члановима органа предузећа.

Члан 6

Држава односно државно привредно предузеће може у року од 6 месеци од дана преузимања национализованог предузећа раскинути све уговоре дотадашњих управа. Ако су радње или

испоруке које су извршене по раскинутим уговорима користиле предузећу, држава ће дати накнаду сауговорачу.

Члан 7

Кад су предузећа која спадају под удар овог закона заједничка својина државе и приватних правних или физичких лица, тада се национализује и прелази у државну својину целокупни део приватних правних односно физичких лица у тим предузећима.

Члан 7а

Даном ступања на снагу овог закона национализују се и прелазе у државну својину све непокретности, које су у својини страних држављана, страних установа или страних приватних или јавно-правних лица.

Од тога се изузимају:

- 1) непокретности сељака земљорадника, који сами обрађују своју земљу;
- 2) стамбене зграде, које служе сопственику углавном за његово становање;
- 3) непокретности представништава страних држава, које им служе за службене потребе.

Југословенски држављанин, који пређе у страно држављанство губи право својине на непокретности у Федеративној Народној Републици Југославији које прелазе у државну својину. Изузетак може дозволити само Министар правосуђа ФНРЈ.

Министар правосуђа ФНРЈ издаће потребна упутства за пренос својине национализованих непокретности на државу.

II Накнада

Члан 8

Сопственицима предузећа национализованог по овом закону држава ће дати накнаду за национализовану имовину.

Члан 9

Накнада се даје у вредности чисте aktive национализоване имовине предузећа на дан преузимања од стране државе.

Ако је национализована имовина била секвестрирана или ма по ком основу под државном управом, њена се вредност утврђује на дан кад је држава узела предузеће под своју управу. У овом случају даће се сопственику накнада за искоришћавање имовине предузећа од стране државе за време док је била под државном управом. Ова накнада даје се у облику законских камата на

вредност национализоване имовине до висине стварне добити коју је држава имала из управљања тим предузећем.

Члан 10

Накнада се даје у државним обвезницама које гласе на доносиоца.

За пословање обвезницама и за њихову исплату оснивају се савезни и републикански фондови за национализовану имовину као самостална правна лица за чије обавезе јамчи држава.

Влада ФНРЈ уредбом доноси ближе прописе о управљању фондовима за национализовану имовину, о средствима ових фондова, о начину и року амортизације обвезница, о каматама и о употреби обвезница у промету, о реду првенства за исплату поверилаца као и о поступку за процену вредности национализоване имовине.

Члан 11

Влада ФНРЈ може одредити да се у појединим случајевима исплата накнаде изврши у готовом новцу, у целисти или делимично, одједном или у оброцима.

Члан 12

Ако је национализована имовина припадала домаћем друштву чија је имовина била подељена на акције или на уделе, накнада ће се дати непосредно сопственицима акција или удела сразмерно њиховом учешћу у друштвеном капиталу до висине активе.

Члан 13

Исплата накнаде сопственицима национализованих предузећа против којих на дан ступања на снагу овог закона није довршен поступак за дела која повлаче казну конфискације имовине, обуставиће се до довршења поступка.

Ако у случају из претходног става не буде изречена казна конфискације, или у случају ако се раније изречена казна конфискације надлежним путем укине, сопственицима ће се дати накнада по овом закону.

Ако је сопственик национализованог предузећа пресуђен на одузимање ратне добити, а ова није наплаћена, наплатиће се из накнаде.

Члан 14

Неће се дати накнада за национализовану имовину која је служила социјалним, хуманим, културним и сличним сврхама.

III Поступак

Члан 15

Даном ступања на снагу овог закона национализована предузећа и њихову имовину преузеће привремено од садашњих сопственика односно њихових управитеља министарства Владе ФНРЈ односно министарства влада народних република непосредно, или преко других органа које они одреде.

Члан 16

Министарства односно од њих одређени органи извршиће приликом преузимања предузећа инвентарисање и примопредају предузећа и целокупне његове и друге имовине на коју се национализација односи. По преузимању издаће сопственику односно његовом заступнику потврду о извршеној примопредаји.

Ова министарства односно од њих одређени органи обезбедиће непрекидно и уредно пословање предузећа све док управа не буде предата надлежним административно-оперативним руководиоцима у смислу Основног закона о државним привредним предузећима.

Члан 17

Ако досадашњи сопственик сматра да имовина која је национализована не спада под удар овог закона, може у року од 15 дана од дана преузимања његове имовине од стране органа из члана 15 овог закона да уложи жалбу за предузећа општедржавног значаја Влади ФНРЈ, а за предузећа републиканског значаја влади народне републике, чија су решења коначна.

Члан 18

На захтев надлежног административно-оперативног руководиоца срески судови и други надлежни органи извршиће пренос права својине као и других права са ранијег сопственика на државу.

IV Казнене одредбе

Члан 19

Ко изврши било какву радњу у намери да осујети или отежа национализацију по овом закону, а нарочито ко уништи, оштети,

прикрије, отуђи, оптерети или ма на који начин смањи вредност национализоване имовине, или ко пружи државном органу или службенику нетачне или непотпуне податке о тој имовини, казниће се по Закону о сузбијању недопуштене трговине, недопуштене спекулације и привредне саботаже односно по Закону о заштити општенародне имовине и имовине под управом државе.

Члан 20

Јавни службеник који не изврши своју дужност прописану овим законом или прописима који буду на основу њега донесени, или поступи противно његовим одредбама, и тиме нанесе штету држави, казниће се по Закону о заштити општедржавне имовине и имовине под управом државе.

V Завршне одредбе

Члан 21

Оснивање нових приватних привредних предузећа из грана привреде набројаних у члану 1 овог закона може дозволити само Влада ФНРЈ.

Влада ФНРЈ односно влада народне републике може под одређеним условима национализовану имовину или њен део дати на искоришћавање приватним правним или физичким лицима. Она може са приватним правним или физичким лицима оснивати и заједничка предузећа, уносећи у њих национализовану имовину.

Члан 22

Ништавне су све правне радње услед којих би национализација била осујећена или отежана, као и оне правне радње које су биле на то срачунате. Сматра се да је била срачуната на осујећење или отежање национализације и свака правна радња која умањује имовину, ако се не докаже противно.

Члан 23

Овлашћује се Влада ФНРЈ да уредбом пропише ближе одредбе и да издаје упутства за извршење овог закона.

Члан 24

Овај закон ступа на снагу кад га усвоји Народна скупштина ФНРЈ.

5 децембра 1946 године
Београд

**Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар,

Миле Перуничкић, с.
р.

Претседник,

др **Иван Рибар**, с. р.